

ORDINACIONS FETES EN CORT PER TOTA CATALUNYA Y LES ILLES DE MALLORCA, IBIÇA Y MENORCA.

RESSENYAMENT (1)

FORMEN un quadern de paper y lletra de la XIII centúria (2). Son contingut es el d'unes ordinacions, y que no 's tracta d'un projecte ho fan creure les paraules totes de les ordinacions y molt especialment les de la darrera : «*Ordena la Cort que tot hom, sia noble, o prelat, o religiosos, o clergue, o cavaler, o ciutada, o hom de vila, o daltre loch o altre hom de qualque dignitat o condicio sia, sia tengut de tenir e observar tots los ordenamentz en aquesta Cort feytz*», etc., y també les de la ordinació primera : «*Ordena la Cort*», etc. Al dir ordinació primera ens referim a la primera continguda en el quadern, però encara qu'aquest sembla estar sencer, es de creure que a devant hi havia altre o altres ordinacions, ja que l'epígraf de la dita primera del quadern comensa ab la paraula *Item*. Si fossin complertes les ordinacions, tal vegada no existirien els núvols que ara enfosqueixen lo relatiu a la llur formació.

Que són fetes en Corts tingudes per un rey Jaume posterior a la conquesta de Sicília, además de la de València, resulta de l'ordinació XX (*Ordenament dels menyers*) : «*nos en Jacme per la Gracia de Deu Rey Darago e de Sicília, de Mallorques, e de València, e Comte de Barcelona*», y que precediren a l'extinció del Temple a Catalunya, any 1307, ho proven les referencies an aquesta ordre de religiosa cavalleria. Per tot això sembla que s'han d'atribuir aquestes ordinacions a la Cort tinguda a Barcelona l'any 1292, o la del mateix lloch, any 1300, o a la de Lleyda, any 1301; però es lo cert que res del contingut d'aquestes ordinacions se troba en les fetes en les dites Corts, y, per altre part, es evidentíssim que diversos capítols no són més que preceptes de la Cort tinguda a Tarragona per en Jaume I l'any 1235. Aixís, lo capítol XI (*daquels qui son bandits*) concorda ab el precepte 12 de la dita Cort; el ja citat capítol XX es molt semblant al precepte 5 de aquella Cort; el capítol XXI es, ab lleugeres variants, el precepte 6 de l'esmentada Cort; el capítol XXII ve a esser el precepte 7 de la mateixa Cort;

(1) Per D. G. M. de Brocà.

(2) De 95 X 65 mil·límetres. Les lletres capdals dels epígrafs són vermelles.

els XXXVI y XXXVII són exactament els preceptes 11 y 10 de la tantes voltes anomenada Cort; y el capítol XXXVIII es, ab variants, el precepte 9. Dels altres 36 capítols de les Ordinacions no 's troba res en les disposicions de la Cort del 1235, ni les 17 d'aquestes que no havem anomenat es troben en el manuscrit d'aquelles.

Encara un altre extrem enfosqueix l'origen d'aquestes ordinacions. El capítol XII prohibeix treure del bisbat de Girona coses de menjar, mentre durarà la guerra: «*Item mentre la guerra durara, nuyll hom no gos traer nuylla vianda del bisbat de Girona per mar ne per terra, per ço cor es frontera, e que ni aya mayor abundança, e aquel qui contra aço fara, que perda la vianda.*» De les paraules del capítol s'infereix que's tractava de la guerra ab França, mes fou en Pere, fill d'en Jaume I y pare del II del mateix nom, qui tingué aquesta guerra.

Poden, donchs, aquestes Ordinacions donar lloch a serioses investigacions respecte de les Corts del XIII y XIV segle, però 'ns decantem a creure que's tracta d'una barreja feta pel traductor del treball de diverses Corts.

Son llenguatge es català ja ben format, y la circumstancia de no estar en llatí es prova de que per l'us comú 'ls preceptes de les Corts corrien traduïts del llatí al català; de la mateixa manera que's devia fer ab els Usatges dels quals es té la memoria d'una traducció catalana que's trobava a la biblioteca del rey en Martí, y es conserven les dues traduccions, diverses, pero una y altre ab llenguatge y lletra de la XIII^a centuria, al Escorial y al Museu de Vich. Per ço presenten gran interès per l'estudi general de la llengua catalana y el tecnicisme jurídic. Fins en quant a la materialitat de les paraules, són de preuada importancia. Exemple, el verb *aramir*, que vol dir *convocar, cridar a aplech*, y la frase *taula redonda*.

Son contingut compren varies materies: 1.ª Ordenaments de pau (I, II, III y IV) consemblants a altres preceptes de la mateixa classe; 2.ª Ordenament (V) prohibint pignorar de propia autoritat, salva la jurisdicció y el dret del senyor de castell, vila o lloch; 3.ª Ordenament (VI) pera que 'ls plets s'ien terminats dins sis mesos, excepte si 'ls testimonis no estiguessin presents en aquell bisbat; 4.ª Ordenament (VII) sobre postats y empires; 5.ª Un altre (VIII) relatiu als marmessors, prevenint que si són demanats per rahò del difunt, responguen en poder del bisbe o de son oficial o d'aquells que s'ien assignats en el testament; 6.ª Un altre (IX) manant restituir en la possessió a tot hom que'n s'ia gitat sens dret; 7.ª Altre (X) assenyalant penes a quins vinguin contra lo dessus dit; 8.ª Altre (XI) disposant que bandit, si no es traïdor, no s'ia pres per oficial del Rey dins els llochs de richshomens y cavallers; 9.ª La que prohibeix treure viandes del bisbat de Girona (XII); 10.^a La complementaria (XIII) de l'anterior, ordenant que 'ls bestiaris no surtin de Catalunya ni de les illes de Mallorca, Ibiça y Menorca, anant en

terra dels enemichs del Senyor Rey, dins el dit temps (el de la guerra); 10.ª Sis (XIV, XV, XVI, XVII, XVIII y XIX) prohibint afavorir als enemichs del Rey y estar en pau ab ells; 11.ª Catorze (XX, XXI, XXII, XXIII, XXIV, XXV, XXVI, XXVII, XXVIII, XXIX, XXX, XXXI, XXXII y XXXIII) que són altres tantes lleys suntuaries que regulen els menjars, els vestits, l'us de plomes; fixen la durada dels vestits; obliguen als sastres a jurar que no faran res contrari an aquestes disposicions; prohibeixen d'una manera absoluta l'us de freses (franges o flochs), perles y pedres precioses en vestits, cots armers, armes, selles, pitrals ni altres coses com no sien en garlanda, de capell jubat o en anell; taxen fins quant pot gastar en armes lo sotmés al Rey; estatueixen quines vestidures y armes portaran els cavallers novells, y quina serà sa durada, y també lo que's pot donar a cavaller salvatge, juglar, juglaresa, soldat y home de Cort, y finalment com es deu vestir de dol; 12.ª Altre (XXIV) prohibint alguns jochs y limitant lo que's pot riscar en els altres; 13.ª Dos (XXXV y XXXIX) penant lo dir mal de Deu, de la Verge y dels Sants; 14.ª Una (XXXVI) establint que ningú sia fet cavaller sinó per dret de llinatge; 15.ª Altre (XXXVII) manant que ningú gos fer cavaller salvatge; 16.ª Altre (XXXVIII) disposant que ni cavaller salvatge ⁽¹⁾ ni home de Cort, sia a taula de cavaller; 17.ª Una (XL) de caràcter proteccionista o de represalia, puig prohibeix metre draps de França en terra del Rey d'Aragó; 18.ª Altre (XLI) prohibint aramir (convocar) juntes ne fer taula redonda; 20.ª La derrera (XLII), o sia la prevenció d'observansa dels ordenaments.

TEXT ⁽²⁾

Item quels altres malfeytors sien punitz segons dret e Usatge de Barchinona e pau e treues e usances de Cathalunya.

(I) Ordenament de pau.

Ordon la Cort que sien treues preses e donades entrels nobles, els cavalers, els franchs homens de paratge, e de ciutadantz, e homens de vila, e tots los altres de Cathalunya tota, e del Regne de Mayllorques, e de les ylls Devica e de Menorcha, de qualque dignitat o condicio sien, que guerra o sospita o contesa de guerra o de contesa ayen entre els, del present dia que la carta es escrita tro a la primera festa de Sen Michael, e de la dita festa de Sen Michael en tro a .ij. ans primers esdevenidors, o de puy treua de .x. dies ques sagen a retre, de qualque condicio sia la guerra o la contesa, si que sia per homey o per altra rao. E si per ventura algu o alguns eren dels homeyers que volguesen dar treues luns als altres, que los nayen a donar al senyor Rey o a son veguer, en la qual vegueria fos en loch del. E si la guerra era per deseret o per altra demanda qual ques fos, que sia en elleccio daquel qui demanara si no vol pendre dret o ques cal de la demanda dins aquel temps, e sis cale de la demanda per lo dit temps, que no sia comtat nes pusque comtar en nuylla scripcio ne lur sia feyt per rao del dit temps negun preiudici.

(1) Cavaller que tenia la cavalleria per ofici, posantse al servey de qui més li donava.

(2) La numeració dels capítols ha sigut afegida al fer la copia.

(II) *Que rich hom ne cavalier ne nuyll altre no gos acuydar prelat ne religiosos ne altre.*

Item que nuyll rich hom, ne cavalier, ne franch hom de paratge, ne ciutada, ne hom de vila, ne ciutat ab ciutat, ne vila ab vila, ne ciutat ab vila, ne vila ab ciutat, ne castell ab castell, ne nuyll altre hom de Cathaluyna, del Reyne de Mayllorques ne de les yles, de qual que condicio sia ne dignitat, no acuynde ne gosen acuyndar dins lo dit temps larchebisbe, ne bisbe, ne prelat, ni Maestre del Temple, ne Despital, ne religiosos, ne clergue, ne rich hom, ne cavalier, ne ciutada, ne hom de vila, ne altre hom de qualque dignitat o condicio sia, ne gos fer mal ab acuyndament ne meyns dacuyndament.

(III) *Que negu no gos venir contra les coses desus dites.*

Item que si cas sesdevenia que algun hom de larchebisbe, dels bisbes, ne dels altres prelatz, ne religiosos ne dels nobles, ne dels cavalers, ne dels ciutadantz, ne dels homens de les viles, ne dels altres de sus nomenatz, venien contra les coses demuntades o algunes daqueles sens voluntat de son seynor, quel seynor daquell qui siran fees e esmenas dinz .xv. dies depuix que demanat ne sera lo dan que feyt aura, sil malfeytor romania en sa terra o en sa jurisdiccio. E si peraventura lo malfeytor no hi romania, que agues deliurar tantz dels bens del malfeytor que valguesse lo doble del dan donat e les messions simple feytes per aquell dan, si aquels bens a aço no bastaven, e que daqui a avant lo malfeytor no fos sofert per lo seynor del loch ne per neguns altres si avia feyt crim de que justicia... I agues merida, ho si avia feyta malafeyta de que no degues pendre justicia corporal, e no avia bens de ques fees la satisfaccio segons la forma damontdita, ans lo seynor daquell loch lo ajudas a destreyner e a punir ab lo senyor Rey e ab sos officials e ab los altres desus ditz. E la esmena feyta en aquell cas que iusticia corporal no gues pendre, pus que tornar e estar lom en lo seu Mas, lo seynor daquell loch lo ponescha de la malafeyta segons la calitat daquela, oltra la esmena que feyta aura a la part. E sil seynor aço no fahia que fos caut en la pena dejus escrita. E qui contra aquestes coses ne neguna daquestes fara, ne fer fara, ne consentra, ne ajuda dara, que sia tengut per trencador de treues, e que esmen la malafeyta en doble, e les messions en simple, si que la aya feyta, o feyta fer, o sofert lo malfeytor, o la malafeyta, o consentida, o ajuda donada, segons que damunt es contengut.

(IV) *Que cenes, ne albergues, ne servicis forçatz no sien preses de religiosos.*

Item que cenes, ne albergues, ne servicis, ne aemprius forçats no sien preses en les esglesies quatredals, ne en altres esglesies, ne en lochs religiosos, ne en monestirs, ne en lochs, ne en homens daquels. E si alcu o alguns prelatz, o esglesies quatredals, o monestirs, o religiosos, o esglesies, o lochs ne homens daquels no les daven, que non sien peynoratz ne [mar]catz.

(V) *Que negu no peynor ne sofere peynorador.*

Item que nuylla persona de quinya que dignitat o condicio sia no [gos peynor]ar per sa propria auctoritat, ne fer peynorar, ne sofere peynorador per neguna rao, si doncs fadiga de dret no era atrobada en la Cort o en lo senyor daquell, segons lusatge de Barchinona, salv quel seynor del Castel o de vila o del loch qual ques sia e tot cavalier, clergue, ciutada, hom de vila e tot altre hom pusque usar de sa iurisdiccio e de son dret axi com ha usat e pusque usar peynorar los homens ols terratinentz seus per sensals e per logers de lurs cases e de lurs possessions e de totes cosses segons que a acostumat.

Item quel seynor Rey savinga ab los richs homens e ab los cavalers e ab totz los altres homens darmes sobre tot ço que lur deu per si ni per son frare ne per son pare e per los altres antecessors ab los marmessors del seynor Rey Namfos, e quels marmessors sien tenguts de respondre a aquels, salva en[pero] que la obligacio que nan del seynor Rey romanga en sa força en tro els sien pagats.

(VI) *Ordenacio de pleytz e de questions.*

Item que tots pleytz e questions qui sien ab cartes sien termenatz dins .vj. meses, salus testimonis qui no fosen presentz en aquell bisbat. E si alcu demanara testimonis en aquell pleyt fores

aquel bisbat e o provara per aquels son enteniment, que sia tengut de retre totes les despeses a l'altra part.

(VII) *De poztat o dempara feyta.*

Item per ço que guerra ne contesa no s'pusqua fer en Cataluyna dins lo temps damont dit, ordena la Cort que si poztat era presa o empara feyta de feu en alcu... que poztat pot esser retenguda o feu eser tengut emparat segons lusatge, quel seynor faça aquel feyt jutyar e determenar dins spay dun mes depuiys que el ne sera demanat per lo vasayll, e si aço no era determenat dins aquel mes, que en continent reebuda ferma del vassayll, assignats jutyas covinentz, li reta la postat e li desempar, salu a quascu tot lur dret. E si per altres coses poztat era presa, que sia restituida passatz los .x. dies demantinent, e lo vasayll que ferm puiys dret e (*sic*), e si feu era enparat, que sia desemparat demantinent quel vassayll vuylla fermar dret. E si per aventura sens poztat o sens empara lo seynor se prenía lo feu tot o partida per qualque rao, que en continent lo reta lo vassayll ferman dret. E si seynor aço no volia fer, quel seynor Rey, ab los richs homens e ab los cavalers e ab los altres desus ditz los destrenguessen. E aquest capitol sestén de poztatz [ja] reebudes, e de feus ja emparatz, e daquelles postatz quis reeburan, e daquels feus qui senpararan daqui a avant dinz lo temps damont dit, e encara si era demanada poztat a alcu e la contrastava de donar, quel seynor Rey ab los richs homens, e ab los cavalers, e ab los altres desus ditz, lon destrengues ol ne forças de donar segons lusatge e usança de Cathaluyna.

(VIII) *Ordenament dels marmessors.*

Item que si marmessor o marmessors dalcun defunt seran demanats per rao del defunt, que responen, en sien tenguts de respondre per rao del en poder del bisbe, e de son official, o daquels qui assignat ni siran per lo test[ament], ho daquel qui deya breument e sens malicia. E si per aventura aço fer no volien, quen sien destretz per lo senyor Rey o per lur seynor, e aço d... guerres ne peynores no sen pusquen seguir.

(IX) *Que tot hom que sie gitat de possessio sens dret que y sie tornat.*

Item quel seynor Rey, nels prelatz, els religiosos, e clergues, e monestirs, e esglesies, e richs homens cavalers, e ciutadanz, homens de vila, e altres de qual dignitat o condicio sien qui sien estatz despuyllats sens coneguda de dret de viles e de Castels, de lochs, de jurisdiccions, dobligacions e dasignacions o de quals que altres bens, que sien restituits en lur possessio e daqui avant non sien gitats sens coneguda de dret, salu dret de propietat e salus los ordenamentz ffeytz en la Cort de Barchinona per lo seynor rey en Pere els ordenamentz perpetuals de la Cort.

(X) *Que tot hom face sacrament e homanatge de tenir les cosses açi escrites.*

Item quel seynor Rey, el Archebisbe, els bisbes, els Maestres del Temple e del Espital, e los prelatz, els religiosos, e tots los rics homens, e clergues, e cavalers, e ciutadans, e homens de viles, e tots los altres qui homens ayen ne castels, facen manament a tots lurs homens que no donen ajuda ne socors a nuyll hom qui contrastara de retre los malsffeytors segons la forma damondita. E que richs homens, e quavalers, els ciutadans, els homens de les viles facen sacrament e homanatge al seynor Rey de tenir e observar totes les cosses damontdites, e aquel o aquels qui vinguessen contra aço, ço que Deus no vuylla, fossen perjurs e baares e traydors provats ab aquesta carta. El archebisbe, els bisbes, els prelats, e Mestre del Temple e dels Espital, els altres religiosos, e clergues facen sacrament al seynor Rey e prometen en lur orde de tenir e observar e de complir totes les coses damunt dites. E si alcu o alguns, ço que Deus no vuylla, trencaven lomanatge ol sacrament [o] les altres coses damontdites ne neguna daqueles, quel seynor Rey o sos veguers o sos officials enanten contra aquels trencadors e lurs bens segons la forma de les paus e de les treues, segons que damont es contengut, e de mal que hom lur faes nols en fos tengut de res e el fos tengut de tot a hom. E aço prometen al seynor Rey en lo sacrament e en lomanatge que li faran, lo qual sacrament e homanatge facen los rics homens, els cavalers, els ciutadans, els homens de les viles qui ara hic son al seynor Rey, els altres qui no hic son quel facen al veguer

del seynor Rey [din]s vegueria de la qual seran aquels quel faran, lo qual veguer reeba lo dit sacrament e homenatge per nom del dit seynor [Rey] salu quels homens dels prelatz, e de les ordens, e dels richs homens, e cavalers, e ciutadantz, els homens de les viles, els altres lo facen a lur seynor. E atressi quel seynor Rey faça sacrament de tenir e de conplir totes les coses ordenades en aquesta Cort [e encara] que les fara tenir e observar als seus officials e als altres de son poder. E si per ventura el ne official seu hi faien contra qual hom o denuncias al seynor Rey dins .j. mes de puiys que denunciat ho aura que o adobas o o fera adobar, e si no ho faia, quel atorgament de la sisa [ne dels al]tres ordenamentz temporals no ayen valor.

(XI) *Ordenacio daquels qui son bandits.*

Item que tots los bandits e aquels qui an feyta malafeyta neguna estien e sien axi com an estat en tro aci si bares no eren, e que nuyll oficial nols cerch nels prena dins los lochs dels richs homens ne dels cavalers, e si daqui a avant faien mal, quen fossen ponitz e deliuratz, axi com damont es dit e ordenat en los altres capitols.

(XII) *Que nuyll hom no gos trer vianda del bisbat de Girona.*

Item mentre la guerra durara nuyll hom no gos traer nuylla vianda del bisbat de Girona per mar ne per terra, per ço cor es frontera, e que ni aya mayor abundança, e aquel qui contra aço fara, que perda la vianda.

(XIII) *Ordenament del bestiar.*

Item que oveylles no hisquen de Catalunya ne de les dites Illes ne vaya en terra dels enemichs [del] seynor Rey dins lo dit temps. Encara, que nuyll hom no gos ociure, ne vendre, ne comprar per ociure, ne menyar aynels, si donchs nols li avien donats o nols avien de sa renda, e qui contrafara que pach de pena .x. solidos de la moneda que aqui corregia, la qual pena sia del seynor Rey, del home, o daquell qui aura jurisdiccio en lo dit home.

(XIV) *Ordenament daquels qui an palia ab los enemichs del seynor Rey.*

Item que tot hom de Cathaluyna, del regne de Mayllorques qui aya palia ab los enemichs del seynor Rey, sia rich hom, cavaler, prelat, o religios, o clergue, o altre hom de qual que condicio sia, que sen hisca dinz .j. mes e quen tra...castel o castels o locs que meses hi aguessen. E si aço no faya o daqui a avant se metia en palia, que perdes aquell Castel o castels que meses hi aura, e que fossen aquels castels e locs gaaaynatz al seynor Rey, o a aquell en que jurediccio fossen, si doncs lo seynor Rey no y consentia al dit paliamet per profit de la terra.

(XV) *Que tot hom qui ha treues [ab] los enemichs del seynor Rey que les rete dins .j. mes.*

Item si algun hom de Cathaluyna ne de Mayllorcha de qual condicio sia ha treues ab los enemichs del seynor Rey, e no es en guerra ab lo seynor Rey contra aquells enemichs que aya a retre aqueles treues, e eser en guerra ab lo seynor Rey o ab son seynor contra aquells enemichs dins .j. mes quen sia amonestat a son alberch per lo Rey o per son seynor, e que daqui a enant no ayen treues ab els mentre la guerra durara sil seynor Rey no les hi avia, e aquell qui les treues hi aura e dins lo dit temps no les retra. E aquells que ara no son en la guerra e [que en lo] dit temps no seran contra aquells enemichs ab lur seynor, o daqui enant prenia treues ab els que perdes tot quant agues e que fos gaaaynat al seynor Rey o a aquell en qui jurediccio sera.

(XVI) *Que negu no face saber negun ardit als enemichs del seynor Rey.*

Item que nuyll hom [de] qualque condicio sia no gos fer negun ardit saber als enemichs del seynor Rey, e qui o fara que perdra lo cap.

(XVII) *Que cavall ne rocin ne coses vedades no vayan en terra dels enemichs.*

Item que nuyll hom de Cathaluyna ne del regne de Maiorques no gos menar cavals ne rocins en que hom se pogues reger ab armes, ne nuylls [coses] vedades daqui avans, ne mercaderies, ne

vianda, ne nuylles altres coses poques ne molts, de Pasqua primer vinent a enant als enemichs del seynor Rey, ne en lur terra, ne encara anar, e qui o fara que perda tots sos bens, qui sien gaaaynats al seynor Rey o aquel en qui jurisdiccio sera. E si era hom estrayn e podia esser pres, que perdes lo cap, salv que aquels qui procuren e trahen la messio dels fylls del Princep e dels altres hostatges pusquen anar e trametre ab licencia del seynor Rey.

(XVIII) *Que negu nos mete en palia dels enemichs.*

Item que sils homens dalcun castel ho vila o altre loch sens volentat del seynor del loch se metian en palia dels enemichs del seynor Rey, quels homens pèdran tot ço que tenen per lo seynor daquel loch e que acso sie gaaaynat al seynor R[ey] o a aquel en jurediccio [del qual ser]a aquel loch. E si ab voluntat del seynor ho fa, que o perdes lo seynor axí com damunt es dit.

(XIX) *Que nuylles coses vedades no sien portades als enemichs.*

Item que nuyll hom de qual que condicio sia no gos portar armes, ne vianda, ne nyull socors a les hostz dels enemichs del seynor Rey, e qui ho fara si es hom perdra lo cap, e si es fembra sie cremada.

(XX) *Ordenament dels menyers* (1).

Item nos en Jacme per la gracia de Deu Rey Darago, e de Sicilia, de Mallorques, e de Valencia, e Comte de Barchinona, ordenam e establím en la present Cort que nos ne negu sutzmes nostre de Catalunya, ne del regne de Mayllorques, ne de les dites Illes, prelat, ne rich hom, ne cavaler, ne ciutada, ne altre de qualque condicio sia, no menge en lo dia dast sino en una manera, e dun menyar a mengar mayor, o de .ij. menyers meyns dast, e que aquestz .ij. menyers no pusquen esser sino de .ij. carns, ne a sopar ne a disnar matinal no mengen sino duna carn en una manera carn salada, empero ne secha, ne ous, ne formatge, ne caça no sia entes en aço. De la qual caça axi establím que aquel que la pendra apareylla en quantes maneres se vuylla, aquel empero qui la compras no la puscha apareyllar sino en una manera, ne no puscha conprar sino duna caça e que sia per .j. menyar. Enpero si li sera dona, puscan fer axi com si la avia presa, e si negu menyava peix a dia carnal, quel peix prena per .j. menyar. E aço aya observat tot hom en son alberch o en qual que loch se sia dins la nostra seynoria, si que aya ostes o covidantz o no. E en aço enpero no sien [compr]eses pressones malatges.

(XXI) *Ordenament dels vestirs* (2).

Item ordenam e establím que nos ne negun sutzmes nostre [no portem] vestidures troçades, ne listades per força, ne vetades per força, ne trepades, ne portem en vestidures aur ne argent, ne perles, ne fres, ne orpel, ne seda sobreposada, ne cembali, ne erminis, ne ludria neguna, ne altra cosa sobreposada, ne porten aur, ne argent, ne perles en afiblaylls, en texels, ne en neguna orla en vestidures, ne en brial, ne en [ca]miso, mas puscha portar afiblaylls de seda e corda de seda en gonela, e botons dargent en manegues e en cabez.

(XXII) *Quel Rey ne altre no vista draps daur ne de seda.*

Item ordenam e establím que nos ne negun sutzmes nostre no vistam draps daur, ne de seda, ne de camelot, ne cendatz, ne miya seda.

(XXIII) *Ordenament de vestirs.*

Item ordenam e establím que nos ne negu sutz[mes] nostre no vistam draps de lana qui vayllen ne costen de .xx. solidos de Barchinona la cana e .vij. solidos jacheses lalna de Leyda, e si altra cana avia en la terra que vaya al fur de la cana de Barchinona, e si altra alna avia en la terra que vaya al fur de Leyda.

(1) Semblant al cap. V.

(2) Ab variants, es el cap. VI.

(XXIV) *Que negu no gos portar pena que cost mes del preu dejos escrit.*

Item ordenam e establím que nos ne negun sotsmes nostre no portem en mantel, en capa, ne en neguna altra vestidura, neguna pena de .lx. solidos barchinonenses a amont o de .xl. solidos de Jacha, sia entes empero que puscha hom metre cendat en qualque vestidura h... vuylla por foloradura (*sic*).

(XXV) *Que laurador n[e sa mu]yller no viste drap sino axi com aci es.*

Item ordenam e [establím] que nuyll laurador ne sa muyller de qualque seynoria o condicio sien no gosen vestir drap qui vaylla mes de .xij. solidos de Barchinona la cana o de .iiij. solidos de Jacha lalna de Leyda si dat no li era. E aço sa observar dins en Cathaluyna e dins les dites Illes, sia entes enpero que si negu anava en terra estrayna de misatgeria o per altra rao que pusque meny[ar e] vestir a sa guisa.

(XXVI) *Dels vestirs dels escuders.*

Item ordenam e establím que negun escuder no vesta sino bifa de sentenis o estan fort darraz o daltre drap daquela valor o de meyns.

(XXVII) *Que les vestidures ayen a durar a tot hom .j. an.*

Item ordenam e establím que unes vestidures ayen a durar a tot hom al meyns .j. an e que nos pusque fer sino vestidures lan, salvant ques pusca fer una cota destiu e altra divern o mantel acornat o gramaya ab pena. En aço enpero no sia entes gonela, ni brial, ne calces, ne vestidures de pluya. Els draps sien dels preus desus ditz o de meyns, enpero tot hom pusca portar calces de qual drap se vuylla e de qualque se vuylla, e en aço no sien enteses vestidures que sien feytes en tro al dia de May (1) vestides e no vestides ans aqueles port quiscu aytant com se vuylla.

(XXVIII) *Sagrament dels sartres de cascun loch.*

E per ço que aço mylls se tenga, ordenam e establím que tots los sartres de cascun loch ne facen sagrament, e encara quels sia pena davayll posada que no tayllen vestidures a nuyll hom sino sotz la forma desus dita, la qual pena es de .l. solidos. [E en] tot aço no sentenen vestidures ne armes de dones ne de donzeles [ne] de clergues ne de religiosos.

(XXIX) *Que negu no port fres ne perles ne peyres precioses.*

Item ordenam e establím que nuyll hom no port perles ne fres ne peyres precioses en perpuntes ne en cot armer, ne en armes ne en seles ne en frens ne en pitrals ne en altres coses, si no u faia en garlanda de capel jubat o en anel. En aço enpero no sia entes negun arnes qui sia feyt ne començat de fer, ans aquel pusca portar tot hom aytant [com] se vuylla.

(XXX) *[Ord]onament de les armes.*

Item ordenam e establím que nuyll sotzmes nostre no porte armes de mes de .lxxx. solidos de Barchinona e de .lx. de Jacha, e sela de palafre ab fre e ab pitral de .l. [solidos] de Barchinona o de .xl. solidos de Jacha. Encara, que dona no port en selà, nen fre, ne en pitral peyres precioses, ne perles, ne fres.

(XXXI) *De les vestidures e de les armes dels cavalers novels.*

Item ordenam e establím que si cavalers novels si faien que aguesen vestidures de porpra de lest o daltres draps de seda de semblant valor ab penes genoveses per dar e puxes vestidures de drap de color ab pena clara senes fres e senes tota cosa sobreposada, mas que hi pusquen portar afiblaylls ab aur e gonela e calces de preset vermeyll, e que les ayen a dur les vestidures .j. an. Encara pusquen aver armes de preu de .c. solidos de Barchinona, e sela de palafre ab fre e ab

(1) ¿vuy?

pitral de preu daltres .c. solidos de Barchinona, e ayenlos a durar les armes .ij. ans, e la sela de palafre .j. an.

E axi enten que deyen durar les armes e seles de palafre a tots los altres.

Empero si a nos venien missatges ne homens honrats daltra seynoria, que mentre els sien [nos pus]cam vestir quines vestidures nos vuyllam e tenir altres armes que nos vuyllam.

Encara si mengem ab nos ne ab negun altre de nostra terra, prelat, noble, cavaler, ciutada, o daltre de qual que condicio sia, que puscam dar a menyar com nos vuyllam.

(XXXII) *De cavalers salvatges e de juglar e homens de Cort* (1).

Item ordenam e establím que nos ne negu sotzmes [nostre.....] ninguna cosa a cavaler salvatge, ne a juglar, ne a iuglaresa, ne a soldadera, ne a hom de Cort, salu les vestiduras que hom lur pusca donar al cap del an que les posara en... civada o a menyar .j. dia la setmana. Empero puscam Nos e tot noble eleger e menar ab Nos .j. juglar o .ij. e donar a quels ço quens vuyllam.

(XXXIII) *Que negu nos viste de dol sino axi com aci es ordenat.*

Item ordenam e establím que nuyll hom nos vesta de dol sino per son seynor o per pare o per mare o per frare, o dona per son marit. E encara, que per negunes daquestes persones nos pusca hom vestir [de d]rap de Daniel, salu les dones, a qui no tocam res de lurs vestirs nels minvam, ne les crexem en res.

(XXXIV) *Que negu no gos jugar a negun joch sino axi com es dit açi.*

Item ordenam e establím que nuyll hom de qualque condicio sia no gos jugar a negun joch de daus ne a cindaurel ne a iuguesa ne a cabraboch, ne a croeres ne a negun altre joch on diners vayen, sino a taules, e a escaschs, e a balesta, e a teylla, e a traer de dart, e a bylles. Encara, que negun joch de taules ne descachs no [va]yen mes de .v. solidos de qualque moneda correga e lloch a .j. joch.

(XXXV) *Que negu no gos dir mal de Deu ne de Santa Maria ne de nuyll sant.*

Item ordenam e establím que nuyll hom no diga mal de Deu, ne de Santa Maria, ne de negun altre Sant, e qui o fara quen sia punit segons la constitucio de la Cort de Monso.

(XXXVI) *Que nuyll hom no sia fet cavaler sino per dret linalge.*

Item ordenam e establím que nuyll hom no sia feyt cavaler si no es fyll de cavaler o que son p[are] o pogues esser es...t per drete liyna sis volgues.

(XXXVII) *Que negu no [gos] fer cavaler salvatge* (1).

Item ordenam e establím que nuyll hom no gos fer cavaler salvatge.

(XXXVIII) *Que negun cavaler salvatge ne hom de Cort no sigue a taula de cav[aler]* (2).

Item ordenam e establím que negun juglar, ne cavaler salvatge, ne soldadera, ne hom de Cort que sia tengut per juglar, no siga en taula de cavaler, ne de dona, ne de fyll de cavaler, ne daltre hom de paratge, ne de ciutadanz honratz, e que ayen a sseer en una taula. E si negu dels ðamon-ditz juglars, ne juglaresses, ne cavalers salvatges, ne soldadera, ne hom de Cort, diga mal de nuyll hom per aquestes raons, quen sien pagats a coneguda de bacalars.

(XXXIX) *Que negu no digue mal de deu ne de Sancta Maria.*

Item que si bastaix ne nuylls homens deien mal de Deu, ne de nostra dona Sancta Maria, ne de sos santz, que correguen la vila ab açots.

(1) Ab variants, es el cap. VII.

(1) Es el cap. X.

(2) Ab variants, es el cap. IX.

E tots aquests establimentz e estriamentz duren daqui a Sent Miquel e de Sent Miquel qui ve a .ij. ans, axi com los altres ordenamentz temporals feyts a ara en la present Cort.

(XL) *Que negu no mete drap de França en la terra del Rey Darago.*

Item ordenam e establím que nuyll hom de qualque condicio o dignitat sia no gos metre en terra nostra, del primer día del mes de Maig primer vinent a enant, neguns draps de França, ne encara neguns daltres draps dels locs dels nostres enemichs, en tro ab aquels nostres enemichs ayam pau e ferma, e no per treua, e aquel qui contra aço fara, perdra lo cap.

(XLI) *Que negu no gos aramir juntes ne fer taula [redonda]*

Item ordenam e establím que dins lo dit temps nuyll hom ne gos ne pusca aramir a laltre de juntes, ne nuyll hom no les gos pendre, e aqueles que ja son aramides que nos facen, ne encara nos pusca fer taula redonda si Nos personalment no y erem.

(XLII) *Que tot hom sie tengut observar tots stablimentz desus ditz.*

Item ordena la Cort que tot hom, sia noble, o prelat, o religios, o clergue, o cavaler, o ciutada, o hom de vila, o daltre loch, o altre hom de qualque dignitat o condicio sia, sia tengut de tenir e observar tots los ordenamentz en aquesta Cort feytz e ordenat, e aquels qui no u faran e de feyt hi contrastaran, que la Cort no li sia tenguda de tenir ne observar ço que ha estat ordenat per ela, e els no usen ne pusquen usar de neguns privilegiis ne de negunes gracies a els atorgades, abans lo seynor Rey e tota la Cort ensemps ab aquels qui requestz ne sien per lo seynor Rey sien tenguts e obligats per lo Sagrament e homenatge que fara de destreyner e de forzar totes aqueles persones e aquels lochs que hi vinguessen contra, e de mal que hom lur fees nols ne fos hom tengut de res, e si els lo fahien a hom quen foren tenguts a hom de tot, salu que nuyll hom no sia tengut danar contra son seynor e salu que persones ecclesiastiques no sien enc[los]os [en lo]s dits vestirs, encara que no sien tengutz danar contra crestians, mas lurs homens hi vayen.

Item que per aquests ordenamentz, e atorgamentz, e homanages, e sagramentz quel Archebisbe, nels bisbes, nels Maestre del Temple ne del Spital, nels richs homens, nels cavalers, nels prelats, nels religiosos, nels clergues, nels ciutadantz, nels homens de les viles, nels altres homens de qualque dignitat ho condicio sien a ara faran al seynor Rey per conplir les dites [co]ses, no sia feyt algun preiudici de privilegiis, ne afranquees, ne libertats, ne usatges, ne a pau, ne a treues, ne a constitucions, ne a ordinacions, ne a bones usances, ne a jurediccions, ne a costumes... lo temps damondit, ano passat aquel temps que aquestes cosses damontdites sien axi com si no eren estades feytes, en axi que negun preiudici no sen pogues fer ne seguir per a avant a neguna persona de qual que dignetat o condicio sia.